

М.І. Хмелярчук, канд. екон. наук, доц., Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Здобуття незалежності України та перехід на ринкові методи господарювання об'єктивно зумовили інституційні зміни в усіх секторах національної економіки, зокрема і в монетарній сфері. Адже монетарна політика є частиною економічної політики держави, точніше "діяльністю органів державної монетарної влади щодо управління пропозицією грошей у національній економіці для досягнення заздалегідь визначених макроекономічних цілей". Очевидно, що досягнення поставлених цілей вимагає узгодження та координації всіх інституційних ланок національної економіки, зокрема органів законодавчої та виконавчої влади, монетарної і немонетарної влади тощо. Відповідно, формування інституціонального середовища реалізації монетарної політики є актуальною проблемою науки і практики.

Вихідним пунктом аналізу інституціонального середовища формування монетарної політики в Україні є визначення її структурних ланок, що безпосередньо пов'язані з реалізацією монетарної політики на практиці. У зв'язку з цим слід відзначити, що у науковій літературі термін "інституція" розглядають як правила гри в суспільстві, придумані людьми обмеження, що спрямовують людську взаємодію у певне русло, а отже, стимулюють соціально-економічний розвиток. При чому інституції в економічній сфері класифікують на "три групи: офіційні та неофіційні правила поведінки економічних суб'єктів, зокрема правові акти; організаційні структури і форми; інституціональні конфігурації, що включають як офіційні та неофіційні правила, так і групи організацій, що забезпечують їх реалізацію. Розглядаючи у такому ракурсі інституціональне середовище монетарної політики в Україні, слід відзначити становлення таких її основних інституційних складових: по-перше, законодавчої бази та нормативно-правових актів з питань грошово-кредитного регулювання, а по-друге, організаційних структур та інституціональних конфігурацій, головними функціями яких є організація та реалізація монетарної політики в країні. До названих конфігурацій у монетарній сфері в країнах з ринковою економікою традиційно відносять національний фінансовий ринок та його головних учасників – банківські та небанківські установи. Останні, в свою чергу, сприяють продуктивному використанню наявних у суспільстві ресурсів, спрямовуючи грошові потоки та капітали для

інвестиційної підтримки реального сектора економіки, а отже, виступають важливою ланкою прямої та зворотної дії трансмісійного механізму монетарної політики.

У зв'язку зі сформованою в Україні банкоцентричною інституціональною моделлю фінансового ринку фактично єдиною дієвою ланкою фінансового ринку в Україні є банківська система (рівень активності її на фінансовому ринку становить 94 %). Водночас нерозвиненість небанківського фінансового сектора в Україні не розкриває його потенційних можливостей щодо фінансування реального сектора економіки. Адаже в умовах фінансової кризи, що супроводжується браком кредитних ресурсів у банках та зниженням їх кредитної активності, об'єктивно можливим є активізація небанківських фінансових установ, зокрема кредитної кооперації, яка, на перший погляд, меншою мірою залежить від світових фінансових процесів та криз.

Отже, експерти фінансового ринку відзначають і такі ризики, які можуть супроводжувати діяльність кредитних спілок у вказаних умовах:

- 1) швидке зростання активів та можливість виникнення проблеми ліквідності;
- 2) зв'язок з банками (деякі банки були засновниками кредитних спілок);
- 3) наявність псевдокредитних спілок, які не є підзвітними Держфінпослуг і можуть лише псувати репутацію справжнім кредитним спілкам.

З огляду вищенаведених обставин, а також враховуючи банкоцентричну модель фінансового ринку в Україні, вважаємо доцільним створення в країні єдиного інституційного регулятора на ринку фінансових послуг при Національному банку України. Це сприятиме забезпеченню комплексного підходу до реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг та підвищенню суспільної довіри до фінансової системи України в цілому.